

2076 Sibiryaya Tarihi

Öğretim üyesi: Dr.Öğrt.Üyesi Mustafa Can Teziç.

Hafta 2

kısımları ile Sibiryayı birbirine bağlamış bunun bir sonucu olarak ulaşım sorununu önemli oranda ortadan kaldırmıştır.

Bu gelişmeye paralel olarak zamanın içişleri bakanı P.A. Stolypin'in Rusyanın batı kesiminde büyük sosyal problemlere yol açan fazla köylü nüfusu devletin desteklediği bir program dahilinde Sibiryaya yoğun olarak yollaması sonucunda Sibiryanın geniş bozkırlarına çok sayıda Rusyanın batısından köylü nüfus göç etmiştir. Yapılan göçün sonucunda yerli halklara ait topraklar Rus yerleşimcilere açılarak tarım arazisi haline getirilmiştir.

Seperansky ile birlikte yapılan bu toprak reformu ile bölgeye yerleşen köylü nüfus ve konar göçer bir yaşam süren yerli halklar arasında sorunlar en üst düzeye çıkmış, her ne kadar devlet bu durumu düzenlemek adına idari alanda bir çok değişiklik yapmış olsada bu problem Sovyetler Birliğinin kurulacağı güne kadar bölgede güncelliğini korumuştur.

O günlerde, Çarlık Rusyasının içerisindeki siyasi durum ve bu siyasetin Sibiryaya taşınması, Sibiryaya için önemli olan bir diğer önemli unsurun (Sibiryaya özgü bölgecilik bazında ayrılıkçı bir fikir hareketinin) ortaya çıkmasına neden olmuştur.

On yedinci yüzyılın ilk yarısından itibaren Rus Çarlığında politik akımların yükselmesi ile birlikte Sibiryaya bir sürgün yeri olarak algılanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda özellikle Dekabris liderler (1825) bölgeye sürgün edilmiş ve

bunun sonucunda ileride bir çok Sibiryalı yerlisi entellektüelinin aralarında yetişeceği çekirdek bir entellektüel grup oluşmuştur. Bu sürgünler süreci içerisinde Sibiryalı Rusyanın batıkesminden pek çok aydın almıştır. Sibiryaya yapılan bu sürgünler aynı zamanda ayrılıkçı Sibiryalı hareketinide şekillendirmeye başlamıştır. Mikhail Bakunin, M.V. Butashevich-Petrashkevskiy gibi düşünürler Sibiryanın kendini yönetmesini desteklemişlerdir. Örneğin, 1860 yılında Bakunin Irkutsk Herzene yazmış olduğu mektupta Sibiryanın Rus Çarlığından ayrılışının zaman meselesi olduğunu belirtmiştir. Sibiryalı bölgeciliği N.M. Yadrintsev (1842-1894) ve G.N. Potanin (1835-1920) gibi iki farklı isimi de tarih sahnesine çıkarmıştır. Bu isimler aynı zamanda yarı - Buryat olan A.P. Shchapov'in federalist fikirlerinden etkilenmişlerdir. N.M. Yadrintsev Sibiryayı Avrupanın bir kolonisi olduğunu ve Rusyadan ayrılması gerektiğini iddia etmiştir. Bu bakımdan Sibiryalı, Rusyadan daha çok tarihi temeller bakımından Amerikaya benzemektedir. Yadrintsev'e göre Sibiryalılar tek bir etnik grup olabilecek kadar diğer bölgelerden uzaktırlar. Bu sebepten dolayı, Yadrintsev Sibiryada yaşayan Ruslar ve diğer yerli halkların tek bir millet olabileceklerine inanmıştır. Devletin baskıcı tutumlarından şikayetçi olan Sibiryalı entellektüeller Sibiryanın bağımsızlığı için Tomsk Üniversitesi başta olmak üzere Sibiryada pek çok yerde faaliyetlerde bulunmuşlardır. Sibiryanın bir an önce Rus Çarlığından ayrılmasını talebeden bu siyasetin temelini oluştururken Amerikayı meydana getiren tarihi ve sosyal dinamikleri inceler ve benzer dinamiklerin Sibiryalı içinde geçerli olduğunu iddia ederler. Bu yüzden model olarak Amerika Birleşik Devletleri tarzında federatif bir idari anlayış benimsenmiştir.

Fakat tarih içerisinde başarılı olamayan bölgeci hareket zaman içerisinde bastırılmış ve liderleri Omsk ve Tomsk'taki hapisanelere hapsedilerek tasviye edilmiştir.

Sibiryalı bölgeciliği başarıya ulaşamamış olsada Sibiryalı'ya özel bir felsefi hareket niteliğindedir. Gerek Tomsk gibi Sibiryanın önemli üniversite merkezlerinde gerekse Sibiryalı dışında ama yine Sibiryalılarca kurulan

St.Petersburg Devlet Üniversitesi Sibiryaya öğrenci hareketi gibi önemli hareketleri içinde barındırmıştır.

1917 devrimi ve akabinde yaşanan iç savaş yıllarında Sibiryaya, Beyaz General A.V. Kolchak'ın Kızıllara karşı Omsk şehrinde üstlendiği bir yer olmuştur. Ayrıca bu yıllarda Uzak Doğu Rusya ve Sibiryaya Japon işgali altında kalmıştır. Bir müddet Japon işgaline karşı bir tampon bölge oluşturmak amacı ile taktiksel olarak Sovyet yönetimince doğu Sibiryada Uzak Doğu Cumhuriyeti kurulmuştur. Taktiksel olarak kurulan bu Cumhuriyet savaş boyunca Primorskaya bölgesini işgal eden Japonlarla Sovyet Rusya arasında bir tampon bölge görevi görmüştür. Fakat, Uzak Doğu Cumhuriyeti savaş sonrası lavedilip tekrar Sovyetler Birliğine katılmıştır.

Sibiryada Sovyet Dönemine Geçiş

İç savaş sonunda bölgede Bolşevikler egemenliklerini sağlamış ve Sibiryaya Sovyetler Birliği için gerek hammadde sağlanan gerekse ağır sanayinin kurulduğu sosyal ve ekonomik açıdan önemli bir bölge haline gelmiştir.

Sovyet döneminde Sibiryada bulunan fakat tüm Sovyetler Birliğinde önceliğe sahip yerleşim birimlerine bakılacak olursa Ural-Kuzensk sanayi bölgesi Sovyetler Birliğinin ilk beş yıllık kalkınma döneminde (1928-1933) büyük bir ekonomik gelişme örneği göstermektedir. Bölgede çıkartılan demir kömür ve çelik üretimi Sovyet ekonomisine büyük katkıda bulunduğu gibi bölgede çok fazla işgücü çekmiştir. Ural-Kuzensk sanayi bölgesi ve benzeri endüstriyel alanların Sibiryada yaygın bir hale gelmesi ile bölgedeki Rus nüfusunda büyük bir artışa sebep olmuştur.

Sibiryada hakkında genel bir yargının oluşmasında özellikle Sovyetler Birliğinin ilk d6nemlerinde suğluların cezalandırılması için yollanılan ve *Gulag* adı verilen konsantrasyon kampları 6n plana ęıkmıřtır. Bu kamplarda 6zellikle siyasi suğluların içerisinde bulunduğu pek ęok insan rehabilitasyon amağlı uzun yıllar mahkum edilmiş ve pek ęok kişi bu kapsamda hayatlarını kaybetmiştir.

Kaynaklar:

1. Mertviy Vostok. <http://expert.ru/expert/2012/27/mertvyij-vostok/>

2. Fiona Hill <http://www.brookings.edu/research/articles/2004/10/russia-hill>